Ч. 202 (11.455). Львів, неділя 9. вересня 1928. Poczłowa opłata zapłacona ryczałtem. Рік LXVI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Покажчик культури.

Львів, 8. вересня 1928.

Вже нераз доводилось нам писати про вагу і значіння преси, про її вплив, про пресу як сему великодержаву. Сьогодня ще раз вертаємо до тієї теми, маючи під рукою деякі цифри і статистичні дані про пресу, зібрані Міжнароднім Бюром Праці на домагання Міжнароднього Бюра Журналістів при Союзі Народів. Заходами цих установ має небавом появитися обемиста студія про умови журналістичної праці та про ролю і розвиток преси в поодиноких державах і серед поодиноких народів.

На основі даних з 1926 р. в Німеччині появлялося 8.121 щоденників і тижневиків, в Бельгії кількість цих періодиків виносила 1.100, в Канаді 1.500, в Еспанії понад 2.000, в Данії 750 (в тому 320 щоденників з накладом 1.100.000 примірників), в Злучених Державах 2.400 щоденників і 14.800 тижневиків (наклад щоденників виносив до 40 міліонів примірників, а при них було занятих до 240 тисяч журнальних робітників). У Франції виходить до 1.000 щоденників, з того понад 100 в самому Парижі (наклад кількох паризьких щоденників перевищує 1,500.000 денно, а одного 2,000.000 накладу). В Англії появляється 2.400 щоденників, з того один має понад 3,000.000 накладу. Кількість періодиків в Італії й Голяндії виносила понад 2.000, в Японії понад 3.000, в Польщі до 2.500, в Чехословаччині понад 2.400.

На протязі останніх літ журнальництво перейшло значну метаморфозу. До нього приноровлено чисто промислові методи праці. Це пояснюється тим, що щоденники з кожним роком стають все більшими фінансовими підприємствами з величезними оборотами. Які це обороти, свідчить про те сума 750,000.000 зол. франків, яку в р. 1925 принесли самі оголошення в щоденниках Злучених Держав. Зновуж кошти видавання англійських щоденників виносили в р. 1926 кругло півтора міліона зол. франків.

Оперття видавництв на величезні капітали мусіло в основний спосіб вплинути на умови праці в журнальництві та змінити характер преси, роблячи її двигуном і регулятором складного суспільно-політичного, культурного й економічного життя.

Розріст праці з одного боку, а криза, що запанувала після війни серед умовин робітників, з другого — ось два головні чинники, які вплинули на умови праці в журналістиці в останніх літах. Міжнароднє Бюро Праці поставило собі метою розглянути положення журналістів у поодиноких країнах, перезирити матеріяльні й моральні умови праці, стан ринку праці та охоронні приписи в журнальній ділянці. На основі зібраного матеріялу будуть пороблені заходи з метою управильнити відносини в журналістиці в міжнародньому розмірі.

Та не це маємо на увазі, зупиняючись на силі і значінні семої великодержави. Бельгія, якої кількість населення рівняється кількости української людности під Польщею має 1.100 періодиків (щоденників і тижневиків, не говорячи про двотижневики і місячники), а Данія 750, в тому 320 щоденників із 1,100.000 прим. тіражу. А населення Данії виносить всього 3,400.000, себ-то якраз половину українського населення під Польщею. І тих 3,400.000 данського населення щоденно консумують 1,100.000 щоденних газет, поминаючи політичні, хліборобські і професійні тижневики. Іншими словами: один примірник щоденної газети випадає на трьох мешканців, або: коли сімя складається із 6 членів, то вона має дві щоденні газети. А Данія є країною дрібних хліборобів.

Порівнайте тепер відносини у нас! Всіх періодиків на величезному просторі під Польщею з семи міліонами українського населення є кругло 20. В тому: 1 щоденник, 1 періодик, що виходить три рази тижнево, 2 появляються два рази тижнево, а решта (16) — це самі тижневики. До тогож тільки половина цих періодиків тримається власними силами і засобами, себ-то спирається на своїх читачів; друга половина завдячує своє істнування матеріяльній допомозі своїх, а подекуди й посторонніх чинників. А тіраж усіх цих періодиків не перевищує 70.000, себто один примірник української газети припадає на 700 мешканців. Ще гірше мається справа зі щоденним читальництвом, бо один примірник української щоденної газети припадає на 1.400 мешканців, себ-то пересічно 1 примірник на одну місцевість. Тільки подумати: 1 примірник щоденника на 1.400 населення у нас і 1 примірник щоденної газети на 3 мешканців в Данії. А розріст преси є прецінь мірилом культури, поступу і всебічного розвитку даного народу. На основі цього мірила виявляється, що ми 466 разів є більш культурно відсталі й неграмотні від данців.

Таке говорять сухі цифри. І чи справді ми такі відсталі, чи справді ми такі неграмотні, чи справді ми є такими ненависниками друкованого слова? Може й не є так кепсько під загальним оглядом, може почитність щоденної преси є у нас трохи більша, може в нас 1 примірник щоденної газети припадає лише на 250—300 населення, може ми лише 100 разів менше культурні від данців! Але коли ми в такому разі в кращому світлі виявимо під загальним оглядом, то тоді в далеко гіршому світлі будемо представлятися як українці. Бо тоді виявиться, що наш патріотизм, наше привязання і любов до рідного є лише святочною вивіскою, пустим словом без найменшого реального значіння. А саме виявиться, що наш газетний читач у ⁴/₅ частинах купує й підтримує чужу, ворожу нам пресу, виявиться, що ми нездатні до власного будівництва, що ми вміємо тільки нарікати й докоряти, але самі є наскрізь пасивними нездарами.

Не будемо приводити інших доказів, не будемо вказувати на жидів, що — розсіяні по всьому світі — грають першу ролю завдяки численній пресі; не будемо вказувати на 2-міліоновий литовський нарід, який має 5 щоденників і кільканадесять тижневиків, а в тому один зі 100.000 тіражу, не будемо робити далекойдучих висновків й апелювати до патріотизму, національної гордости й гідности нашого громадянства, а просимо лише застановитися над поданими цифрами і після кількохвилинної застанови зробити відповідні висновки. І ще над одним просимо подумати: як виглядають наші аспірації й наші домагання в світлі наведених цифр та на якому далекому й сірому кінці є ми в гурті народів!

Чиж не побіда?!

(Від власного кореспондента.)

Луцьк, 6. вересня 1928.

Ми, українці, дуже любимо сумні мотиви й мінорні тони. Навіть — у газетних дописах! Прочитаєш такий допис, і сльози тобі кап-кап... на такий-же сумний український часопис.

Найчастіше і моє перо настроюється на питомий нам мінорний тон. Але цим разом я ніяк не міг його настроїти подібним способом. І це з кількох причин.

По-перше, наші політики цілковито й гідно носять стару світову назву здобуту їм політиками-батьками, „хитрий хахол". По-друге, ці „хитрі" політики-регіоналісти одержали на Волині великий сукцес: Воєвода їм де-що сказав по щирости. По-трете, ось та сама щирість, яку я дуже люблю в політиці.

Зрозуміла річ, що при таких умовах трудно було настроїти перо на тон сумний.

Поясню. Наші регіональні політики, гідні потомки великих „хитрих хахлів", цілковито „розкритикували" того німецького правника й політика, який твердив, що „прав не дають, а треба їх вибороювати". Вони твердо встановили, як певність, що права так само легко можна „вихитрювати".

Прибіг до мене один з потомків цього великого „хитрого хахла" і проголосив: „Тепер уже відродиться Волинь! І без всякої праці, без витрачення дорогоцінної української енергії! Ій-Богу, ми вже все вихитрили! Все, все нам тепер дадуть! Прочитайте регіональний „Пшеґльонд Волинський".

Звичайно, я зараз вхопив за цей часопис, щоб на власні очі переконатися, як це нам уже все „дають". І вичитав:

„Промова воєводи Юзевського на зїзді послів і сенаторів Б. Б. з Волині".

Воєвода, поминаючи цілість господарських і адміністративних завдань, сказав:

„Хотів би я в цьому високому зібранні порушити лише найістотнішу річ, яка узмістовлюється, як питання Волині в житті Річипосполитої; питання основне, яке робить з Волині може найтруднійший, а напевно найцікавіший терен на обшарах Польщі. Бо тут мусить знайти собі розвязання проблема братнього співжиття народів польського і українського".

„Для бажаного розвязання цієї проблеми, — сказав воєвода, — істнує аж занадто даних, аж занадто можливостей, які були, є й будуть".

Ясно, що мова йшла про „вспулжицє".

Можливости до цього, як видно з промови, є не аби-які! „біольогічно-історичні"; на перешкоді-ж стоять самі лише дрібнички: „калейдоскоп щоденних випадків" (очевидно, школа, просвіта, земля, кооперація і т. д. — Прим. Ред.). До якої групи чинників — чи „біольогічно-історичних" чи просто „випадків" належать козацькі війни, гайдамаччина, уманські події, Залізняки, Гонти, Острожські й інші, — не сказано.

Доказами повищих слів промовця має бути:

— Підземний глибокий „нурт", який зєднує в собі розвоєві тенденції обох народів; „підсвідома спільність"; те, „що поляк був закохований в українській мові"; „момент правдивого незломного сентименту"; „багатовікова історія"; „взаємне пересякування культур"; „вплив одної на другу, як складова частина життя на „кресових" просторах" і т. д.

Найкращим доказом, звичайно, має бути те, що „ніде, як на Волині, цей зміст історії не був так яскраво сконденсований".

Звідси сам собою випливає з промови висновок, що договір 1920 р. є історичним продовженням старого „вспулжиця" та що, як сказав воєвода, „нема колізій між концепцією самостійности України і приналежністю на вічні часи польської Волині до Найяснішої Річипосполитої Польської, якої то приналежности домагається польська рація стану".

Кажуть, що при цих словах присутні посли Богуславський, Сеґейда й інші вигукнули „слава".

„В глибині своєї совісти, — додав воєвода, — прийшов я до рішучого висновку, що жадної колізії нема". І це „добре зрозумів бл. п. отаман Петлюра". І власне зрозумів те, що „вязання Київ—Варшава

будуть полягати виключно на культурній ривалізації, на змаганнях ростумової і господарської експанзії". На схід чи на захід — не сказано, але само собою розуміється, що на схід, бо експанзія на захід є каригідною.

„Трагедією українського народу, — продовжував промовець, — був момент, коли розбуджена його експанзія була скерована проти Польщі в трагічних боях за Львів. Помстилося це тисячекратно, як завжди буде помщена зброя українська, спрямована проти Польщі, проти її рації стану".

Знов, нібито, пролунала „слава".

„Так бренить засаднича правда Волині, — закінчив воєвода. — Забарвлюючи цею правдою кожне наше починання, мусимо поборювати все, що стоїть на перешкоді до здійснення нашої концепції. Мусимо паралізувати всіх, які здійсненню нашої концепції захочуть противставитися; яким способом будемо це робити, це вже питання методи поступовання".

Прочитавши ці рядки, я не міг уже підібрати мінорних тонів, бо прийшов до переконання, що наші „хитрі хахли" є ґеніяльними й міцно ставлять українську справу на Волині на „історично-біольоґічний ґрунт" та в „калейдоскоп щоденних випадків".

Яке-ж тут українське перо змоглоб настроїтись на традиційний мінорний тон!

До цього веселого тону причинилася також промова п. воєводи до гарцерської молоді на волинській виставці: „Волинь польською була, є і буде; ми ніколи не зречемося польськости на Волині".

„Великі" потомки „великого" „хитрого хахла" побідили.

В. Островський.

Православя.

I.

В один час наші часописи „Діло" і „Новий Час" порушили дуже важну справу, а саме, що православя поширюється в Галичині, більше на Лемківщині, а менше в інших частинах нашої рідної країни.

Із часописних закликів до боротьби виходить, що само православя не булоб для нас страшним, колиб не те, що воно під москвофільським стягом і що з православим шириться те старе передвоєнне москвофільство, з котрим ми так завзято боролися. Тоді москвофільство ширилося без православя, бо про такий епізод як Гнилички нема що згадувати. Його в мент зліквідував австрійський уряд процесом Адольф Добрянський і комп. Тепер те давне москвофільство в першу лаву у поході проти українства висуває православя, а щойно за ним москвофільство і русифікацію.

Ця перша лава то лише маска. Для тих людей, розбитків колишнього москвофільства важнішою є русифікація, ніж православя, котре в тім поході грає лише декоративну ролю.

Але це лиш у проводирів того руху так, бо прозеліти православя руководяться іншими віроісповідними мотивами міркуючи, що коли унію наміряють зліквідувати, коли наш обряд латинізується, то в православнім обряді вдержується все по давному і туди повинен перейти кожний, хто любить свою церкву і свій обряд. Православна церква, на їх думку, не лише ґарантує їм чистоту обряду, але ще й охоронить їх від польонізації, бо златинщена унія доведе нарід не лише до переходу на римську віру, але ще й народ спольонізує.

Що ті побоювання не безпідставні, то ми бачили на Холмщині і на Підляшу. Там латинізація дійшла до годзінків, літавій, орґанів, викидування іконостасів, а „упорствуючі", що по скасуванні унії Росією не хотіли перейти до православя і були тайними католиками, по виданні толеранційного закону перейшли до латинської віри і для українського народу пропали. „Діло" і „Новий Час" закликають до боротьби з православим. Та це треба так розуміти, що не православя треба нам поборювати, а русофільство. Православні українці були і будуть нашими братами і ми не сміємо під загрозою національної загибелі поборювати православних задля того, що їхні догми інші ніж наші.

Бо у кожного українця, котрому лежить добро України на серці, котрого ідеалом є соборна незалежна Україна на першому місці повинен стояти український націоналізм, а на другому віроісповідання.

Так само і наші православні брати не повинні нехтувати нами через те, що ми гр.-католики.

Не доведи Господи, колиб ми робили інакше, колиб догми витворили з українського народу дві окремі нації, колиб між нами дійшло до такого, як між сербами і хорватами. Тоді ми західні українці напевно пропалиб і розплилися через римську церкву в польському морю.

Ми на західньо-українських землях маємо поборювати православя лише поза **тою межею, де починається русифікація.** Того не говорить виразно ні „Діло" ні „Новий Час", ані не подає, якими методами та засобами ту боротьбу треба вести. Без такого плину і засобів боротьба є безцільна. Вона лише наші сили ослабить, але вислідів такої боротьби не буде. Боротьба по катонівському принціпу: **ceterum censo… schismaticam ecclesiam delendam esse,** не можлива тепер. Отже наша боротьба мусить обмежитися **до паралізування москвофільства** в православній церкві.

В тій боротьбі найбільше помоглиб нам наші єрархи, якби деякі з них перестали латинізувати нашу церкву, якби відкликали й те, що досі в тім напрямі зроблено, якби подбали про чистоту нашого обряду і про цілковиту українізацію богослуження. Тим самим вирвали би з рук пропагаторів православя найважнішу пропаґандську зброю.

Але того вони не зроблять, бо коли Рим вирішив, що унія йому непотрібна, що не можна поширити унії поза сокальський кордон, а деякі наші єрархи взялися за **нищення усякого візантизму** в нашій церкві, то на їх поміч абсолютно нема що рахувати. А Рим хоч знає, що від часу нагального латинщення уніяцької церкви і від заведення целібату почало ширитися сектанство і православя, нічого собі з того не робить. Частина унійтів відпаде до сектанства, частина перейде до православя, але гро уніятів стане таки справжніми католиками, перейшовши до римсько-католицької церкви. Такий самий погляд має на справу і польський уряд. Польща осягне через те що інші цілі: церкви і церковне майно в тих уніятських громадах, де всі від унії відпалиб, видреться з рук українців, а ті що остануть при католицизмі і перемінятьси на римо-католиків, стануть огодом поляками в з тим зникне і „кресове" питання.

Тому польський уряд підтримує православя і сектанство безпосередньо, а Рим і наші епископи посередньо. На тім місци треба спраcтити одну панучу у нас думку, а то, що буцім-то уніятська церква оберегла національний характер нашого народу в Галичині.

Коли придивитися до цього питання ближче, то покажеться навпаки, що не уніятська церква створила свідомість української національности, лиш нарід, прийшовши поза церквою до національної свідомости, **знаціоналізував церкву** і змусив її стати національною, своєю, рідною, хоч ще не зовсім.

Чи це є тайною, що корифеї нашої уніятської церкви поборювали во время оно в часі весни національної свідомости за Маркіяна Шашкевича національний рух між галицькими українцями? Ніхто інший лише цензорат св. Юра проскрибував Русалку Дністрову. Ніхто інший лише наші владики писали свої куренди по польськи, а священики по церквах говорили польські проповіди, а в домах вживали розговірної польської мови.

Опісля замінили в проповідях польську мову церковно-московською тарабанщиною, а щойно опісля під напором освідомленого національно народу знайшлися проповідники живою українською мовою.

Чи могли освідомити національно українську масу ті уніятські ординаріяти, що до недавна писали свої куренди і т. ін. тарабанщиною і придержувалися „етимольоґічного правописания", або ті отці духовні, що боялися фонетики гірше чорта, а українців прозивали „украінчиками", „кулішами" — украіна — укра(в) і — на! (пок. Еміліян Залуцький теребовельський парох), або ті ОО. Василіяни, про котрих з таким пієтизмом згадують польські історичні письменники?

(Докінчення буде.)

Д-р Андрій Чайковський.

Радянська Україна.

Реорганізація технічної освіти.

Київська „Пролетарська Правда" (з 30. серпня) інформує, що спеціальна комісія Всеукр. Ради Народ. Господарства, Комісаріяту Народн. Освіти і професійних спілок випрацювала плян реорганізації технічної освіти на Україні на основі „максимальної концентрації і районування вищих шкіл". Комісія рішила, що багато т. зв. технікумів треба перетворити у вищі спеціяльні інститути, а інші перетво-

---

ІНЖ. М. СЕЛИШКО.

Вигляди на опанування всесвіту.

I.

Дня 23. травня 1928 р. на берлинськім стадіоні „Авус" відбулася перед запрошеними гістьми перша офіційна пробна їзда ракетового авта, конструкції Ф. Фон Опеля та його помічників-піротехніків Валієра та інж. Зандера. Авто має вигляд звичайного перегонового авта в формі торпеди. Замісць мотору має воно ззаду барабан із спеціяльно сконструованими інж. Зандером рурами. Зпереду по правім і лівім боці примонтовані дві наклонені площадки, подібні до крил літака, які не дозволяють при їзді підноситися вгору необтяженій передній частині авта. Ракетні рури звернені отвором взад. В середині є рулеве колесо і два педали для гальми й ракет. Ракети сконструовані так, що час їх згаряння досить довгий. Інж. Зандер має надію сконструувати ракети з плинним вибуховим матеріялом для часу згаряння в кілька мінут. Авто поганяється одною ракетою, а по її вигорінню автоматично запалюється слідуюча. Можна влучити також кілька ракет разом.

Сама ідея лету при помочі ракет вже не нова. Вона має за собою десятиліття строго наукових дослідів, що правда, лише теоретичних. Що це дотепер не здійснилось, не диво. Богато невіруючих у здійснення цеї ідеї насміхались із серіозних працьовників і тим відбирали їм охоту до дальшої праці. Головною перепоною в здійсненні цеї ідеї була відсутність контакту між теорією і практикою. Дотеперішні суто-матеріялістичні погляди на світ були причиною недоцінювання теоретичної науки, бо досі цінено лише, так сказати, реальну ручну працю. Аж повоєнні часи навчили людей співпрацювати теоретично і практично, бо вони пізнали, що скорий поступ техніки без такої співпраці неможливий, тай сама теорія без практики, чи там практика без теорії не мають великого значіння.

Самаж проблема ракетного погону машини мала стільки трудностей у свойому практичному переведенні, що здаючи собі справу з того, страшно було декому взятися за це діло, яке вимагало довгих і тяжких зусиль, а до того і великих грошевих засобів. Уже в 1420 р. пляновано конструкцію ракетного авта, як це показує нам одно латинське письмо із середньовіча. Московська воєнна академія воздухоплавания, а також деякі техніки в Европі досліджували також і дальше досліджують цю проблему, але за практичне виконання цеї ідеї взявся Ф. фон Опель, власник фабрики автомобілів марки „Опель", зі своїми помічниками.

Надзвичайно скорий розвій летунства у воєнні й повоєнні часи та блискучі вислідн в конструкції далекострільних гармат, які викидали стрільно на віддаль 120 км., котре правдоподібно підіймалося в свойому леті понад 20 км. угору, розворушили знова у людей думку про опанування всесвіту. Приймаючи на увагу властивости стратосфери, дослідники виходили із заложення, що вихідною точкою при цих експериментах може бути лише вживання вибухових матеріялів, як погонної сили. Щоб побороти силу земного притягання й видістатись поза цю сферу, стрільно мусілоб мати початкову скорість 11,2 км. на 1 сек. Про видержання людського організму і про поворот назад на землю не могло бути й мови і така подорож вже з гори булаб для людства пропащою. Про це писав навіть Жюль Верн у своїх фантастичних повістях. З другого боку нателіна, з якого булоб зроблене таке стрільно, не видержав би тиснення середовища при такому скорому леті й через це смерть залоги ще перед звидженням планети булаб певна. А й самі вибухові матеріяли, якими розпоряджає людство, всеж таки за слабі, щоб надати стрільнові початкову скорість 11,2 км. на секунду. Гремучий газ і нітрогліцерина, що вважаються тепер найсильнішими вибуховими матеріялами, не дадуть стрільнові такої скорости, коли навіть не брати на увагу опору середовища. Тому практична можливість дістатися поза сферу земного притягання цим способом виключена доти, доки не будуть відкриті сильніші вибухові матеріяли.

II.

Сьогодня ми опанували нижчі шари земної атмосфери при помочі машин тяжчих від повітря і поза цю атмосферу ми не в силі піднятись. Первісні принціпи лету остали незмінні й донині. Удосконалення мотору дозволило нам перелетіти Атлянтійський океан, хоч, правда, з великими трудношами. Повітря є тим середовищем, в якому порушується літак при помочі пропелера.

рити в середні, технічні школи. Згідно з проєктом комісії на Україні має бути 13 інститутів: харківський технольогічний, київський і одеський політехнічні, Дніпро-петровський і Сталінський гірничі інститути, харківський вечірний робітничий інститут ім. Профінтерну, Дніпропетровський теж вечірний при заводі ім. Петровського, Миколаївський індустріяльний інститут, Луганський робітничий вечірний індустріяльний, Миргородський керамічний, одеський харчовий і архітектурний та поліграфічний відділи при київському мистецькому інституті. Середніх технічних шкіл має бути згідно з проєктом 23.

Чого хоче на Україні ленінградське Т-во драматургів.

Київська „Пролетарська Правда“ з 1. вересня приносить таку замітку: „Ленінградське товариство драматургів і композиторів подало на затвердження Наркому Внусправ статут, щоб мати можливість організувати свої філії й збирати авторський гонорар за песи, що йдуть в театрах України. Українське т-во драматургів виступило з протестом проти організації філії Ленінградського т-ва на Україні. Президія ВУЦВК ухвалила підтримати протест українського т-ва, який через Наркомосвіту подається до ЦВК СРСР. **Характерно, що Ленінградське т-во вважає всіх авторів, що писали на території кол. Росії до 1915 р. за російських письменників“.**

Реконструкція Софійського Собору в Києві.

В „Пролетарській Правді“ з 1. ц. м. читаємо: „Майже закінчено реставраційні роботи в південній вежі Софійського собору. Підчас реставрації виявлено фрески кінця 11-го й початку 12-го століття, що були вкриті пізнішими олійними малюнками 17-го й 18-го віку. Частину цих записів робив художник Солнцев. Фрески зберіглися тільки на стінах, бо склепіння було майже зруйноване й тинк, осипавшися, потягнув із собою фрески. Пізніші прибудови також закрили собою старовинні фрески. Так контрафорс 17-го віку закриває дуже цікаву фреску часів Ярослава Мудрого, на якій намальовано кілька сцен у великокнязівській палаті. Проте комісія охорони памяток культури вирішила цього контрафорсу не чіпати. У реставраційних роботах узяли участь художники: Степашкін, Попов і Гайден і професори — Сичов, Кіпнік і Болотнов. Реставраційна комісія Софійського собору провадить з професором Болотновим переговори про реставрацію мозаїки Софійського собору.

Фільм про поведінку людини.

В радянській пресі читаємо: Цього року ВУФКУ робить великий крок у цілком новому для себе напрямку — організує випуск великої кількости кінофільмів. Одним із перших фільмів намічено випустити фільм з галузі рефлексольогії, а саме фільм „Поведінка людини“. До постави цього фільму притягають проф. Гакебуша й д-ра Стрільчука. Режисером буде Леонід Скрипник. Фільм ставитиметься за матеріялами українських наук. інститутів. На головного наукового редактора фільму ВУФКУ ухвалено запросити академика Павлова.

Забута ділянка в нашому шкільництві.

В перших днях липня п. р. відбувся в Празі міжнародній зїзд організації, що працюють над вихованням і навчанням глухонімих. Між учасниками цего зїзду були представники всіх культурних країв і народів і то навіть таких, про котрих ми нераз з упередженням висказуємося також як про їх культуру і цивілізацію, як напр. альбанців, або африканських і азійських менше і більше культурних народів.

На тім зїзді бракувало, як звичайно, українців. Не одному з некоінформованих насувається радісне почуття: От ми щасливий народ, бо не маємо між собою таких нещасників, а це видно хочби з того, що наших опікунів над ними на зїздах нема. В дійсности справа представляється сумніше, як дехто собі уявляє.

Після польської статистики серед нашого народу на західних землях України находимо понад тисячку дітей глухонімих у шкільному віці, а скільки їх в дійсности є, цего докладно не знаємо, бо в тім напрямі не ведеться в нас ніякої статистики. Глухо-німими й іншими анормальними дітьми ніхто в нас не займається.

Дехто каже, що ми маємо далеко важніші справи в нашому шкільництві, от хочби виховання нормальної молоді, а каліками фізичними і душевними не будемо сушити собі голови. А ті нещасні поштуркувані своїми і чужими стаються тягарем для родини, громади і для суспільности. Факт істнування цих нещасних одиниць серед нашої суспільности, накладає на нас обовязок заопікуватися ними і постаратися, щоби вони самі при відповіднім образуванні старалися за своє утримання.

Найбільший процент анормальних дітей становлять глухо-німі діти. Практика виказує, що глухо-німі діти фахово образовані бувають дуже добрими і взірцевими робітниками — ремісниками, а окрема надаються до ремесел, які вимагають великої терпеливости і ніжности у виконуванні.

Новочасна школа для глухо-німих учить їх не тільки читати, писати і рахувати, а що найважніше учить їх порозуміватися з нормальними людьми **живим словом.**

У нас є одна польська школа для глухо-німих у Львові і одна жидівська. До польської школи дуже тяжко дістатися нашим дітям з ріжних причин. Деякі добре ситуовані родичі дуже радо дали би свою глухо-німу дитину до школи, але лихо в тім, що ми такої школи не маємо. В тім напрямі стоїмо ми дуже далеко за іншими народами навіть і недержавними, котрі розвинули широку акцію опіки над анормальною дітворою. В загально національнім інтересі необхідно розвивати соціяльну опіку над анормальною молодю.

У нас є всілякі товариства та організації (навіть і опіки над звірятами), але ще ніхто не подумав у нас заснувати товариство над глухо-німими чи іншими анормальними дітьми. А це є також мірою культурної зрілости, як котрий нарід розвинув у себе соціяльну опіку над анормальною молодю. Історія шкільництва для анормальних дітей, головно шкільництва для глухо-німих, котре не вимагає дуже коштовних вкладів, доказує, що ініціятиву до заснування таких шкіл дало все духовенство, точніше епископські капітули, а пізніше такі школи переходили на державний етат.

В тих школах учили дітей читати, писати, рисувати і релігії, а по скінченні школи, діти вчилися ремесла. Розуміється, що в початках метода навчання глухо-німих не була така удосконалена, якою вона є нині, де глухо-німі по укінченні школи можуть порозумівається з нормальними людьми живим словом, можуть брати участь у громадському житті як кожний інший нормальний чоловік і де вони не є тягарем для суспільности, але самостійно заробляють собі на життя.

Чи можливо у нас заснувати таку школу для глухо-німих (у початках для таких глухо-німих дітей, за котрих родичі можуть оплачувати кошти образування)? Це питання піддаю увазі компетентних чинників нашого громадянства.

Мих. Граняк,
фах. учитель глухонімих.

Два міжнародні студентські зїзди.

І. Конференція Міжнародньої Студентської Помочі у Шартр.

В днях 5.—12. серпня п. р. відбувалася в місті Шартр (**Chartres**) коло Парижа чергова конференція Міжнародньої Студентської Помочі (**International Student Service**). Програма конференції обіймала м. і. такі точки: виклади про науку та провід, особистість та провід, модерна „**Civitas Academica**“, замирення народів, створення міжнародних студентських центрів, справа публікацій і т. п. На конференцію прибули представники понад три цяти народів. Центральний Союз Українського Студентства (Цесус) заступали в Шартр пп. Василь Орелецький (Прага) та Петро Кожевників (Берлін). Саму конференцію відкрив французький міністр Пенлеве. Коли представник Індії д-р Датта скінчив свій реферат про замирення народів — забрав слово т. Орелецький, який вказав на ненормальні відносини на українських землях, що заняті сусідами-імперіялістами. Свої виводи закінчив твердженням, що як довго українські землі находиться під чужими займанцями, не може бути й мови про замирення народів на Сході Европи. Особливо невідрадне положення українського народу під Польщею та Румунією. Болгарський делегат Бачев прилучився до виводів українського представника та вказував на невідрадне положення болгарських меншин у сумежних з Болгарією державах. Резолюції в справі замирення не принято. Ця справа повинна прийти на порядок дня слідуючої конференції, що відбуватиметься у Відні. Українська делегація запропонувала на пленумі скреслити назву „Росія“, а замінити її назвою РСФСР, Україна, Білорусь та Кавказька Федерація або Радянський Союз, мотивуючи це тим, що тепер нема жадної „Росії“. Конференція погодилася на назву „Радянський Союз“.

Українська делегація передала Міжнародній Помочі невеликий грошевий дар, заявляючи рівночасно, що українське студентство в ту хвилю потребує допомоги [illegible] Помочі підтримувати укра- [illegible]

а кисень повітря є частиною погонного матеріялу, без якого мотор не може працювати. Вище 12.000 м. літак піднятись не може, бо там з огляду на значне розрідження повітря бракує йому середовища для лету і кисня для праці мотору. Отже силою факту ми мусимо держатись земної атмосфери. Нашим зусиллям побільшити скорість лету стоїть на перешкоді опір повітря, а самому летові несприятлива погода, для поборення яких зуживає людство величезну скількість енергії.

Кілька кільометрів вище у стратосфері умови для лету є майже ідеальні. Там нема такого сильного опору, бо повітря рідке, і нема там поняття погоди. Вітер, хмара, дощ, мрака і сніг не перешкоджають у тих просторах летунові. Там можна збільшити скорість лету в 10, а то й 50 разів і витратити на це значно менше енергії, як при теперішній скорости і в умовах нижчих шарів земної атмосфери. Тиснення й температуру тих просторів можна опанувати, як це доказали спроби з підводними човнами. Температура там майже рівномірна около -50° Ц. Тиснення й густота повітря на височинах 10,20 і 30 км. виносить рівно 30,6 і 1 проц. тиснення густоти повітря на землі. Для вдержання рівноваги літака за помічю крил требаб збільшити скорість лету в 2,4 і 10 разів, принявши нинішню скорість літаків 150—300 км. на год. за нормальну. Щоб це осягнути, треба збільшити число оборотів пропелера, а тим самим і мотора. Принявши склад повітря однаковим там і на землі, треба — відповідно до зменшення густоти його — збільшити обсяг циліндрів мотора, а це знова збільшує вагу мотора. Відповідно до ваги машини і її розмірів, які знова побільшують опір середовища при леті, треба збільшити носні площі, чи т. зв. крила і працю самого мотора. Для звичайних літаків це неможливе до поборення і то тим більше, що в стратосфері склад повітря не такий, як на землі і процент кисня з висотою меншає, а водня більшає. Це саме і є головною перешкодою для лету літаком у стратосферу. Чим вище ми підіймаємось, тим опір середовища стає менший, але наслідком недостачі кисня мотор працює слабше і тому ми не можемо при теперішніх засобах використати в летунстві цеї переваги вищих шарів земної атмосфери.

(Продовження буде.)

ньске студентство в цій справі перед міродайними чинниками, особливо перед Союзом Народів.

Побіч прапорів 30 народностей повівав на конференційнім будинку та на салі нарад також і український жовто-блакитний прапор. (Російського прапору не було — ані совітського ані національного).

Постійний український театр в Станиславові.

Ще в перших місяцях цього року, — думка про постійний театр у Станиславові була недосяжною мрією. Сьогодні вона стала фактом. Для Станиславівщини, якій так тяжко здобутись на якийнебудь прояв активности і яка хронічно окутана сонливою атмосферою бездіяля, ця подія має першорядне значіння.

Правда, вже раньше, бо в грудні м. р., обновлено від двох літ уже нечинний театр ім. І. Тобілевича. Під проводом режісера Гр. Мінченка-Сінтовського, театр почав дійсно розвиватись та дав доказ своєї працездатности, виставляючи виключно силами аматорів напротязі шістьох місяців 28 гарно опрацьованих пес. Крім цього виконував культурно-освітну працю в повіті, обїзджаючи дооколичні села. Та все-ж таки театр мав усі познаки провінціяльного аматорського театрального гуртка. Спираючись виключно на аматорах він був не тільки дуже обмежений у своїх починах, але й саме діло не міг ширше поставити, бо поважна праця в театрі переходила фізичні спроможности аматорів, обтяжених своїми справами. І хоча деколи приходилось аматорам з дійсною самопосвятою успішно поборювати численні трудноші, то зорганізувати постійний театр було мрією.

Щойно в місяці червні ц. р. з ініціятиви і за грошевою допомогою дир. Костя Висьнєвського, голови надзірної ради театру, приступлено до реалізації цієї мрії.

Напротязі двох місяців переведено цілу підготовчу організаційну працю. До праці в театрі заанґажовано, крім добре вишколених і талановитих аматорів, ще й девять фахових сил. Мистецький провід театру доручено п. Гр. Мінченко-Сінтовському, режісерію оперетки й фарси п. Яр. Давидовичеві, музичний провід п. Шрамові. Управа театру подбала і за костюми, які закуплено у великій скількости, і за нові декорації, які постійно малюватиме артист-маляр З. Бальк, декоратор міського театру у Львові, і за світляні ефекти, хори, балет, орхестру. Театр гратиме постійно кожної суботи, неділі, в українські свята, а крім цього буде виїзджати до поблизьких місцевостей. В репертуарі театру побіч европейських оперетов, українська оперетка, українські побутові та історичні песи, а далі твори таких письменників, як Леся Українка, Винниченко і Мамонтів, а з чужих Ібсен, Метерлінк, Судерман, Гавптман, Ануншіо, Піранделльо.

Сезон 1928-29 має початися дня 15. вересня. Управі театру пощастило після довгих заходів дістати згоду артистки-співачки світової слави п. Сальомеї Крушельницької виступити на концерті, яким театр відкриває сезон. Дня 16. вересня ц. р. йде вистава оперетки Ф. Дермана, музика Стравса: „Чар вальса“. В підготові: „Ой не ходи Грицю“, Іреського: „Мишоловка“, Винниченка: „Між двох сил“.

Наскільки вдасться театрові виконати свій плян і наскільки його піддержить громадянство Станиславівщини — покаже майбутність.

Станиславів, 7. вересня. М. К.

З сокільського руху.

Сокільський День у Долині.

День 2. вересня перейшов цілий під знаком сокільської праці. Цього дня в ріжних місцевостях краю відбувалися Сокільські Свята в честь полеглих у війні Героїв.

Відбулося Сокільське Паланкове Свято в Підбірцях, біля Львова, при участи 7 сокільських гнізд і так-ж в Оброшині при участи 7 сокільських гнізд. Стрийщина святкувала Сокільське Свято — 25-літній ювилей Сокола в Добрянах при участи 8 сокільських гнізд соколів 197 сокілок 126.

Не лишилась позаду й Долина, де відбувалося також Сокільське Свято, перше по війні.

Розїхалися соколи зі Львова. Їхали відпоручники Сокола-Батька на Свято до Долини і Добрян.

Найцікавіше свято було в Долині. Воно перше після тяжкої воєнної відпови сокільства, було немов першим іспитом невеликого числа 7 сокільських товариств, які не зважаючи на неприхильні перепони змогли повести підготовку до свойого сокільського виступу і дати доказ своєї праці. І тому о признанням належить підчести, що свято Сокільства Долинщини було гідним виступом молодих соколів.

Першим ударом був з боку влади заказ носити сокільські однострої і відзнаки: його доручено товариствам останнього дня перед самим святом. Відтак заборонено, щоби сокільські гнізда з дооколичних сіл ішли на свято чвірками, про що навіть усі товариства не повідомили. Деякі з них, як Сокіл з Гошева йшли спокійно чвірками, бо не одержали заборони. За це здержав їх комісар поліції, який був приявний через цілий час свята, записав провідника та щойно на інтервенцію голови Сокола в Долині побр. Горбового допустив на свято.

Доручені заборони знеохотили деяких, а деяких і залякали. Все-ж таки на свято прибули товариства з Болехова, Ракова, Турі Великої, а делегації з Гериня і Лопянки.

Передполуднем перед парохіяльною церквою відправлено торжественну Службу Божу та панахиду за полеглих Героїв. Прегарну проповідь виголосив о. Вердун з Турі Великої. На жаль, захмарене небо не віщувало погоди. Підчас проби вправ почався зливний дощ, який падав майже до год. 3-ої, так, що проби вправ треба було припинити. Тоді зійшлися Соколи в салінарнім парку, який вдалося підняймити на свято. Прибрано входову браму зеленю і національними прапорами. Почали напливати гості. Якеж було здивування, коли несподівано наказано стягнути прапори з брами „бо то не випада“, щоби на державній салїні був наш прапор.

Наслідком дощу програма свята опізнилася. Витав усіх на святі голова побр. Горбовий. Відтак представник Сокола-Батька зложив привіт. Одначе комісар поліції заборонив дальше говорити, вказуючи, що по програмі привіт мав відбутися о год. 2.40, а це вже год. 4-а!

У вправах виступило 102 соколів у білих вишиваних сорочках і 56 сокілок. Публика з захопленням оплескувала. Сокілки з Гошева виконали вправи вільноруч а Сокілки з Ракова вправи хустинками. Одинаковий народний стрій, прегарні вишивки і лиця здорові та веселі все це пестить око глядачів. Закінчили Сокілки з Долини в міських руханкових одягах вправами прапорцями. Одяг прегарний, однакові вишивки на однакових білих блюзочках, плавні рухи рук. Після цього фестин. Тут зайшов цікавий інцидент. Сокільський мужеський хор співав народні пісні. Надійшов командант постерунку та заборонив співати. На запит: чому? — відповів лаконічно „нема того в програме“. Цікаво. Вже й буденні пісні треба втягати в програми!

У Долинщині настали тяжкі часи для культурної праці. Влада переслідує, записує діячів та погрожує слідством. Був випадок, що постерунковий не дозволив на звичайні загальні збори „Сокола“ в Гошеві, тому, що... нема дозволу староства! Що йому там статут і закони!

Томуто Сокільське Свято Долинщини було важною подією в житті Підгіря. Чергове сокільське свято відбудеться в Станиславові в честь впавших у війні 9. ц. м. на посілости „Сокола“ при вул. 3-Мая 18. в Станиславові. Туди вибираються прогульки поодиноких членів громадянства і сокільські товариства з Коломиї, Бучача, Калуша і Долини. Б. Т.

З побуту німецьких скавтів у Львові.

18 серпня приїхав до Львова через Катовиці й Перемишль гурток девяти нім. скавтів з „Pfadfinderbund-y“ під проводом Г. Тройтлера з Бреславля у переїзді в Карпати. Були це головно студенти вищих шкіл. На двірці повитала їх делеґація українських пластунів і жертвувала їм свою гостину. По оглянениню Львова виїхали скавти в супроводі пластунів до табору на Соколі к. Підлютого, звідки пішли оглядати Чорногору-Ґорґани та нашу Гуцульщину, яка зробила на них своєю екзотикою велике враження. На жаль, приладжене комітетом головне привитання гостей у Львові 26/8, на яке зійшлось чимало українського громадянства і пласт. молоді до салі „Української Бесіди“ не могло відбутися задля непередбачених обставин. Гості приїхали до Львова щойно 29 в полудне і цьогож дня витали їх уже наші пластуни (кн) у своїй домівці „чайним вечором“, де вручили їм на памятку прапорчик Укр. Пл. Уладу, зладжений нашими фірмами „Труд“ (гафти) і „Кузьмич“, (робота в носдзі). Зі Львова виїзджає прогулька дєома дорогами, на Перемишль і Катовиці на Стрий-Ужгород. У згаданих місцевостях витали всюди скавтів представники Пласту й українське громадянство. Молоді, щирі, веселі й бадьорі скавти лишили між усією пластовою „братією“ і громадянством приємний спомин. Українські пластуни неприняті в 1926 р. до „Міжнарод. Скавтового Союзу“ бачили у тих перших „заграничних“ гостях і їх поведінці дійсне, понищене пластове братерство.

Ріжні вісти.

ЛІҐА НАЦІЙ.

На пленарнім засіданні Ліґи Націй предсід. Цале відчитав резолюцію президії в справі нового вибору Еспанії і просив приняти П. Предст. Швеції заявився за відкиненням резолюції з прінціпіяльних причин. Резолюцію принято 44 гол. проти 4.

На пополудневім засіданні нім. канцлер Мілер сказав, що Німеччина бажає чинно брати участь у міжнар. працях, яких метою є порозуміння і приязне співжиття народів. Тому Німеччина виявила готовість приступити до Кельоґового пакту. Хоч кілька літ роблено заходи, праці до приготування конференції розззброєнь не дали успішного висліду. Канцлер предклає, щоби першу конференцію розззброєнь скликати якнайскорше. Бесідник згоджується із заявами попередніх бесідників у справі охорони нац. меншостей Ліґи Націй.

ЧІЧЕРІН ПРЕДСТАВНИКОМ СРСР. У ПАРИЖІ?

У звязи з продовженням Чічерінової відпустки до 3 місяців говорять про недалеку димісію довголітнього голови нар. комісаріяту закорд. справ. Чічерін обняв би становище представника СРСР у Парижі, бо більшовики привязують велику вагу до цього становища. Наслідником Чічеріна на становищі шефа комісаріяту закорд. справ був би Літвінов, або член колеґії нар. комісаріяту закорд. справ Стомоняков.

БРІЯН ВІДВІДАВ КАНЦЛ. МІЛЄРА.

В пятницю Бріян ревізитував нім. канцлера Мілера. Відвідинам цим приписують велику вагу, бо Бріян передше переговорював із делеґаціями інших окупаційних держав. Оба держ. мужі обговорювали цілу низку справ, звязаних із передречинцевою евакуацією Надренії. Зачувати, що погодилися, що заки до нарад приступлять інші окуп. держави повинні йти дальше нім.-фр. переговори.

„Фос. Цтг.“ подає, що канцл. Мілер переговорюватиме завтра з представниками Франції, Анґлії, Бельґії й Італії.

ІТАЛІЯ НЕ ПРИСТУПИТЬ ДО МОРСЬКОГО ПОРОЗУМІННЯ.

Італійський уряд повідомив Анґлію, що не може приступити до фльотового англ.-франц. порозуміння, бо не годиться на окремий трактат розззброєння на суші і морі. Італія невдоволена з того, що італійського знавця не запрошено до участи в нарадах, які відбулися перед заключенням порозуміння.

ЛИТВА ПРИСТУПАЄ ДО КЕЛЬОҐОВОГО ПАКТУ.

Литовський уряд вручив пос.ові Злуч. Держав ноту, в якій заголошує приступлення Литви до Кельоґового пакту під умовиною застереження всіх її прав до Вильна.

ВБИВСТВО НА ПЛ. ҐОЛУХОВСЬКИХ.

В пятницю в полудне на пл. Ґолуховських біля Вел. Театру Фелікс Куц, будівельний робітник убив 25-літню зарібницю Горинівну, задавши їй кілька ран у шию, в груди і вкінці підрізав іще шию. Після доконання злочину хотів утікати, але прохожі зловили його. Горинівна була його любкою, але покинула його.

НОВА ПІДВИШКА КОМІРНОГО?

Згідно з опрацьованим мін-ством скарбу проєктом настановлений буде додаток до комірного в заг. висоті 32 проц., розложений на дві рати. Перших 16 процент мали би стягати в першому році, а дальших 16 проц. в другім році від дня введення в життя тих постанов. Справу цю розглядатимуть відповідні міністри, а потім піде на порядок нарад економічного комітету ради мін., який ухвалить остаточну постанову в цій справі.

ВІДГУКИ ДНЯ.

В що вірю, а в що ні.

Вірю, що:

Одного разу муж вернув несподівано з дороги і застав у своїй хаті „того третього“. „Той третій“ почув раптовний приплив страху і, не маючи іншого сховку, виліз на шафу. Коли муж увійшов до кімнати жінка скромно направляла скарпитки, підспівуючи пісоньку „Де згода в родині“. Ще трохи, а був би муж підхопив пісню на другий голос, але глипнув на шафу і заревів фальшиво: „Злізайте!!“

Вірю, що:

Одного разу садівник побачивши на яблінці непрошеного гостя, виломив кола з плота, підкрався потихо під яблінку і зарипів до аматора чужих яблук: „Злізайте!“

Вірю, що:

Коли якась „оферма“ хочби й однорічна, сіла на коня з правого боку, або сиділа на сідлі як корова на ровері, — тоді до неї гукав пан „вахмайстер: „Злізайте!“

Вірю, що:

Якийсь многонадійний цирковий атлет хотів робити на пробі „сальто мортале“, а зробив діру в цирковім полотні, і що директор крикнув тоді до нього: „Злізайте!“

Вірю, що:

Один питомець одного інтернату перелізаючи через мур настромився на настоятеля і що цей крикнув до вихованка: „Злізайте!“

Але ніяк не можу повірити в те, що:

Перемиський владика о. Коциловський крикнув у церкві підчас проповіди до одного з найкращих священиків Галичини: „Злізайте!“

На мою думку це злобна видумка, або ворогів унії, або прихильників римо-католицтва. Деж можна припустити, щоби епископ міг допуститися такого нетакту супроти старого, заслуженого священика і громадянина?! А ще до того підчас богослужения в церкві і перед тисячами вірних!!...

Припускаю, що це робота шовіністичної польської преси, яка в той спосіб робить з о. Коциловського польського патріота, а з коронації Богоматери уніятське віче.

Наша преса повірила в цей відпустовий вигук і вдарила в дзвін. Колиб це була правда, то все гаразд, але воно напевно неправда. Ручу, що за день-два появиться виясненя. А як появиться, то напевно може появитися. А як не може, то й без того ціла історія така неймовірна, така скандальна, що ніяким чином не можна в неї повірити.

Хіба, що хтось повірить...

Галактіон Чіпка

Хто не вписав ще своєї дитини до приватної школи „Рідної Школи“ — нехай зробить це негайно. — Ніодна українська дитина не сміє пропадати в чужій школі!

По широкому світі.

Уряд СРСР прохає через франц. посла в Москві точніших даних про умови співучасти в пакті Келльоґа.

Бувш. президент Альбанії протестує в Женеві проти коронування Ахмета Зоґу.

Швеція та Естонія передали свою згоду в Вашинґтон узяти участь у пакті Келльоґа.

Грецький парлямент по причині вошестя денгуи, зачинений.

Національний китайський уряд (нанкінський) заголошує свою співучасть у пакті Келльоґа.

Між Німеччиною і Півд. Африкою підписаний торговельний договір.

Лідер румунської робітничої партії Борис Стефанів засуджений на 8 літ примусових робіт почав від 10 днів голодівку.

НОВИНКИ

— **Фільма „Тарас Шевченко".** Українська фільма „Тарас Шевченко", виробництво Вуфку в Одесі, після восьмимісячного цензурування фільмовою цензурою польського міністерства внутр. справ, небаром явиться на кінових екранах. Є це перша українська фільма, яку матимуть нагоду подивляти наші громадяни. Очевидно, фільму піддано докладній операції, витинаючи все те, що могло збуджувати пропагандистичні підозріння. На жаль, між витятими сценами находиться і сцена Тарасової науки у дяка-пияка, яку знято на інтервенцію православної митрополії у Варшаві. Та ці примусові цензурні скорочення не шкодять цілости фільми, навпаки подекуди підносять її вартість. Як уже згадано, є це перша українська фільма, що явиться у нас, однак не перша фільма українського виробництва. Бо в Польщі йшли вже деякі фільми українського виробництва, але з жидівською тематикою, як „Жидівське щастя", або „Мандрівні сорі". Взагалі в українському фільмовому виробництві під оглядом якости й експресії переважають жидівські фільми.

— **Антицелібатовий рух серед католиків.** Серед французьких католиків дається завважити в останніх часах сильний рух проти целібату духовників. До оживлення дискусії причинилася видана недавно книжка одного зі священиків, засуспендованого у сповнюванні духовних обовязків за „тайне подружжя". А таких священиків — нещасливців, що воліли покинути ряди духовенства, як морально душитися в атмосфері облуди, яку витворює приписаний, але незберіганий целібат, є вже у Франції до 800. Серед вірних усе частіше починають підноситися голоси протесту проти клятьби, що тяготить на б. священиках лише за те, що не хотіли бути облудниками. Книжка екс-священика, противника целібату, втішається великою популярністю серед читаючої публики. Розуміється церковна влада помістила її на індексі. Антицелібатовий рух серед західних католиків повинен бути пересторогою для наших целібатних реформаторів, які мабуть не здають собі справи зі шкідливих наслідків своєї реформи.

— **Журналістичний плягіят.** В ч. 196 нашого органу (з 2. ц. м.) появилася передовиця „Програма Комінтерну", в якій обговорено на основі автентичного матеріялу програму світової пролетарської революції. Цю статтю ілюстровано цитатами з промов комінтернських ватажків, а в першу чергу Бухаріна. Якеж було наше здивування, коли в ч. 249 з 8. ц. м. краківського „Іл. Кур. Цодз." ми стрінули нашу статтю як „оригінальну" передовицю під написом: „Два обличчя червоного Януса". Очевидно, нашу статтю підправлено курієрковим сосом, змінено дещо вступ, а врештою черпано з неї повними пригоршами. А прецінь журналістична етика вимагає того, щоби щонайменше подати джерело, з якого користається. Та говорити про етику курієрковим журналістам однозначне з виданням гороху об стіну.

— **Сільські трагедії.** У копичинецькім повіті втопилась 38-літня Софія Гашин у розпуці, що не дістала від матері потрібного віна. — У Халупках (Ярослав) убив хтось на полі пастуха Івана Блища. — У Волиці (Бережанщина) арештували гайового Боришка, що порізав і застрілив потайки свою любку Кіналь.

— **Вияснення.** На днях подав хтось до „Діла" вістку, що Міська Шкільна Рада у Львові „полагоджує звичайно відмовно", просьби внесені позальвівськими родичами про приняття їх дітей до української школи ім. Шашкевича. З компетентного джерела довідуємо, що ця вістка є неправдива. Шкільна Рада не давала в цій справі через якийсь час, задля деяких формальностей, свого рішення, а перед двома днями поручила дирекції школи ім. Шашкевича приняти всіх зголошених туди учеників і учениць. Подаю це для успокоєння інтересованих родичів з тим, щоби негайно явились зі своїми дітьми в нашій школі. — О. Александер Стефанович, делегат в Міській Шкільній Раді.

— **Шкільні вписи.** Звертаємо увагу батьків і шкільної молоді на оповістку Торговельної Школи Т-ва „Просвіти" про вписи. Дає вона нагоду молоді різного віку і з ріжними науками добути в розмірно короткому часі фахове торговельне і кооперативне знання.

— **Український відчит у Ліоні.** Дня 9. ц. м. „Українська Громада" в Ліоні влаштовує прилюдний відчит М. Славинського п. з. „Україна в минулому й майбутньому".

— **Театр і маневри.** Два поняття, що здається не можуть між собою нічого спільного. Аджеж-ж „Просвітянський Театр" грає навіть оперету „Осінні маневри". А проте староство в Рогатині, заборонило йому виступи, тому, що в Рогатині є тепер справжні військові маневри. Тому театр мусів „відступити" на позицію Бережани.

— **Ріжні вістки.** Норвеський уряд поставить Амундсенові памятник у його ріднім місті. — У Будапешті помер один із найбагатших мадярських магнатів, що записав все своє майно мад. Академії Наук. — У Відні арештували рільбара та письменника А. Льооса за злочин зведення малолітніх дівчат, що були його моделями. — Берлінській поліції вдалось зловити цілу ватагу взломників, що має на своїм рахунку аж 100 взломів і крадіжей.— На приказ Прімо де Рівери припинили часопис „Вос да Гульпуско" за статтю, яка ображувала Францію.

— **Національні відносини у Виленщині.** На тав. регіональній виставі у Вильні подано таблиці про національні відносини у Виленщині. Отже згідно з цим представленням населення Виленщини виносило 1,193.876 душ, а в тому було поляків 633.208 (63,1 проц.), білорусів 344.743 (28,9 проц.), жидів 122.901 (10,3 проц.), литовців 64.806 (5,4 проц.), росіян 2.360 (1,8 проц.), татарів 1.894 (0.2 проц.) й інших 3.164 (0.2 проц.). Одначе подана тут національна статистика не збуджує нікого довіря, бо її зладжено на основі відомого перепису населення з 30. вересня 1921., а для території б. Середущої Литви на основі перепису з 1919 р. Як відомо, оба ці переписи мали виключно політичні цілі. Ті переписи ще доповнено й поправлено даними, зібраними адміністраційним шляхом, а опертими на виборах до громадських рад, на національній статистиці рекрутів з р. 1926-27 і на інших адміністраційних даних. Отже коли оба списи були невірні, то їх поправлено ще на гірше. Бо, як відомо, всіх білорусів і значну частину литовців католиків польська адміністрація поголовно записує до поляків. Також важко повірити, щоби на Виленщині було лише 2.360 росіян. Тому колиб ми число поляків у Виленщині зменшили на половину то певно не розминулись би з правдою.

— **„Автяр" картяр.** Паризький фабрикант авт Сітроен належить до найбагатших парижан і найщасливіших. Він сенував газету, організував величанську наукову експедицію на власних автах удовж Африки, він перший дозволив собі на американську рекляму, освічуючи тисячними електричними лямпками славну вежу Айфля. На нещастя... Сітроен виграв минулого року в Довіль підчас купелевого сезону у бакарата ще кілька міліонів, якими доповнив свій маєток. А що картярі, які мають щастя, ніколи не вдоволяються виграною, тож і Сітроен грав і цього року, аж програв... 17 міліонів фр. і довів до того, що його жінка з розпуки влетіла в неглїжу до салі гри. За 17 міл. Сітроен матиме тепер уже „порядну" рекляму.

— **Малі діти великого батька.** Навіть імя має те саме: Гуго Стіннес. Сталевий потентат Німеччини, старий Стіннес, назвав свого другого сина так само, імовірно в думці, щоби він продовжував його працю під тою самою славною фірмою. Коли в квітні 1924 року вмирав великий Стіннес, уся Німеччина ставила собі питання, яке не ставила собі, коли прощалась з Вільгельмом: „Хто прийде після нього?" Бо вже при смерти великого Стіннеса його занадто великі інтереси почипали сим-там хитатись; було їх за багато на одну людину. Його спадкоємцем стає не найстарший син Едмунд, а другий Гуго. Батько вважав, що Едмунд не має купецького хисту. А Гуго мав його — забагато. Він почав спекулювати, не маючи батьківської голови і почав помагати собі „каліграфією". Тепер сидить у вязниці за фальшування підписів. Є це один з останніх епізодів боротьби, що ведеться від чотирох літ між членами родини Стіннеса за спадщину. Едмунд процесується з Гугом, найстарша сестра діставши свою пайку втікає до Швайцарії, зриваючи звязки з родиною, інша гуляє по Рів'єрі, третій брат шукає пригод у Мексику. Майно Стіннеса придбане головно підчас війни вертається у світ через пальці його спадкоємців.

— **Смерть письменника.** Помер у 68 р. життя дивний німецький письменник, напів фільософ, на-пів релігійний мрійник Бруно Вілле. Його імя тісно звязане з добою 90-років, коли творились нові літературні напрямки довкола берлінської „богеми" складеної з братів Гавптманів, братів Гартів, Бельше, Петра Гілє, Гартлебена, Макая і чималого гурта таких згодом славних чужинців як Пшибишевський, Арне Гарборг, Стріндберг. Бруно Вілле був романтичним мрійником заблуканим між письменників, що проголошували перші гасла натуралізму. Він сам тужив за природою як аскет і самотник і заснував „кольонію" поетів за Берліном, серед зелені, яку оспівував з патосом наївного апостола та втомленого декадента. Вілле оснував вільну безрелігійну громаду, за яку довелось йому побувати і в вязниці. Його світогляд протестував проти всіх суспільних і релігійних обмежень в імені нової релігії людяности, спорідненої з простотою природи. Його найбільше відомі книжки „Обявлення під ялівцем", „Пустельник і товариш", „Абендбург, хроніка шукача золота", „Мистецтво жити пустельником", „Моїх 60 літ". — **М. Р.**

— **Делікатна нація.** Кілька днів тому оголосили в Англії 3-місячний речинець для складення списків жінок, що користуються виборчими правами, згідно з новим законом. Кошти цих списків покриє держава в висоті 280.000 фунт. Уряд рішив звільнити жінок від неприємного обовязку признаватися до свого віку; досить, коли вони докажуть, що мають скінчених 21 літ, щоби попасти в список виборців. Що за делікатні люди ці англійці! Як вони вміють шанувати тайну, яка зводить стільки мущин.

— **Слава.** 3-го ц. м. мав приїхати до Парижа америк. чемпіон боксу Джон Тенией. На залізниці ждала на поїзд тисячна юрба. Але в вагоні боксера не було. Він висів на попередній стації, щоби оминути шумної овації та автом спокійно доїхати до готелю. Кельоґ міг би разом зі своїм пактом заповісти свій приїзд на це саме місце і не потрібував би аж ховатись перед натовпом...

— **Нове проміння** відкрив винахідник телевізії англієць Берд. Він придумав апарат, що висилає проміння нижче червоного, таке, що падаючи з віддалі на корабель відбивається від нього як світло рефлектора, але не є примітне для людського ока. Таким робом корабель на морі вкритий темрявою ночі можна оглядати при помочі цього нового апарату. Практичні наслідки такого винаходу ясні для морської держави.

— **Прилад, що видобуває музику із світла.** В одному з технольогічних інститутів у Злуч. Державах демонстрували на днях новий винахід у ділянці музики. Новонайдений апарат полягає на тому, що він може видобути окремі тони із світла, цілі музичні скалі із електричної струї. Конструкція приладу виглядає так: На деревляній таблиці є уміщені 4 електричні лямпи получені з т. зв. фотоелектричними коморами. Суть фотоелектричних комор полягає у тому, що вони відповідно до сили насвітлення перепускають електричну струю. Неосвітлені, вони є непоборною перепоною для електричної струї. Окремі проводи лучать згадані лямпи з розголосником. Цілий апарат є регульований металевою палочкою дириґента, на кінці якої находиться електрична жарівка. Відповідно до рухів руки дириґента паде на фотоелектричні комори сильніше або слабше світло, що викликує з черги сильніші або слабші струї із ріжною довготою. У розголоснику перемінюються електричні струї на тони. Після вдатної проби апарату в технольогічному інституті в Месечюсеті, демонструватимуть його на університеті в Ню Йорку, звідки перевезуть його до Европи разом із винахідником і конструторами.

— **Ірляндський пресовий закон.** Пресова цензура в Ірляндії оголосила на днях заборону видавання книжок і інших друків, які в який-небудь спосіб нарушували би закони суворої моралі. До проскрибованих книжок належать у першій мірі твори, які пропагують зігнання плоду. Не вільно також друкувати справоздань з розводових процесів. Заборона пригадує також обовязуючий досі вже від довшого часу в Ірляндії „список недозволених видань". Новий закон признає одночасно деяким товариствам право домагатися від найвищого цензурного уряду, щоби заборонив вказану ними „неприличну" книжку себто „все те, що є обчислене на розбуджування полової пристрасти, завзяту до сексуальних ненормальностей, або на згіршення в який-небудь інший спосіб". Цензурний уряд буде складатися із 5-ти осіб, призначуваних що 5 літ міністром справедливости.

— **Нова кооперативна гуртівня** текстильних виробів Торговельно-Промислового Банку відчинена на вул. Бойців 4. Вона має великий вибір матерій і хустин і дає товар кооперативам на догідні сплати.

Театри.

Великий Міський Театр:

8-го г. 7·30 веч. „Доллі" оперетка

9-го 3·30 попол. „Жидівка", виступ Качмара.

9-го г. 7·30 веч. „Весілля" Виспянського

10-го г. 7·50 веч. „Паганіні".

Кіна.

„Апольльо": „Свенґаль" з Веґенером

„Лев": „Чернець на роздоріжжі" і „Пан шукає жінки".

„Оаза" „Фавст".

„Палас": „Шпигуни" Фріца Лянга.

„Фатаморгана": „Коли мущина мусить мовчати".

Нові книжки й журнали.

„НОВА ХАТА", журнал для плекання домашньої культури. Львів, вересень 1928. Ч. 9. Рік IV. Зміст: Соф. Олеськів-Федорчак: Про пластові табори; А. Т.: Ідемо в Підлюте; „Українське Мистецтво" на світовій жіночій виставі; Чужі про нас; Дз. Балуда: Боднар; О. Шепарович: Амстердам; Ріжні вісти; Суспільні наради в Парижі; Моди: Буковинська сорочка, її крій та вишивка; Ручні роботи; Луговичка; Допись з Лисичинець; д-р С. Парфанович: Лікуйте дитину; Ілюстрації.

„РОЗБУДОВА НАЦІЇ", орган проводу українських націоналістів. Прага, липень—серпень 1928. Рік І. Число 7—8. Зміст Полк. Е. Коновалець: Військовий вишкіл; І. Стобар: Скрута духа в Европі; Ст. Ленкавський: Фільософічні підстави „націоналізму" Донцова; Віктор Май: Гуртом „Юнацтво"; І. Кедрин: Опанування революції; Зенон Пеленський: Пакс Американа; Звідомлення; З діяльности організації; Хроніка.

„ВІЙСЬКОВИЙ ВІСНИК"; видає Союз Українських Старшин та Стрілецька Громада в Німеччині. Рік видання II. Ч. 4. за червень 1928.

„УКРАЇНСЬКА ШКОЛА"; часопис Т-ва „Учительська Громада" у Львові. Рік вид. XIII. за квітень—вересень 1928.

„ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОГО ДРУКУ"; орган державної бібліографії, щотижн. видання укр. книжн. палати. 14. липня 1928 р. Рік вид. V.

„ДУХОВНИЙ СІЯЧ"; Церковно-народній двотижневик, присвячений справам Православної Церкви. Ч. 20. з дня 19. серпня 1928. Рік вид. II.

„ДУХОВНИЙ СІЯЧ": ч. 26. з дня 2. вересня 1928.

„УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛЯТЕЛІСТ; місячник, ч. 8—9 за серпень—вересень 1928.

„НАША ЗЕМЛЯ"; суспільно-політичний і літературний журнал. Ч. 8. за серпень 1928. Рік вид. II.

„ВІРА І НАУКА"; євангельський часопис присвячений духовному, культурному і економічному життю українського народу. Коломия, серпень 1928, ч. 15—16. Рік вид. IV.

„ЖІНОЧА ДОЛЯ"; двотижневик для українського жіноцтва. Коломия. 15. серпня 1928. Рік вид. IV.

„ЖІНОЧА ДОЛЯ". Коломия, 1. вересня 1928.

„ЖИТТЯ І ЗНАННЯ". Рік І. 1928, ч. 12. Зміст: І. Раковський: Здобуття всесвітніх просторів; Т. Фоґлиюк: Шкідники наших господарських рослин та способи їх знищення; Наш часопис; В. Гнатевич: Моркова шовкопрядка, її будова і життя; М. Дужий: Будування і впорядкування вуликів; А. Чайковський: Дещо про алькоголь; В. Наріжний: Бурсак (роман).

„ГОСПОДАРСЬКО-КООПЕРАТИВНИЙ ЧАСОПИС"; орган Ревізійного Союза Українських Кооператив, тижневик. Львів, дня 23. серпня 1928. Рік вид. VIII.

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"; орган Краев. Тов-а Господ. „Сільський Господар", двотижневик. Львів, дня 14. серпня 1928.

„СІЛЬСЬКИЙ ГОСПОДАР"; Львів, 1. вересня 1928.

„СВІТ ДИТИНИ"; ч. 9. вересень. Рік вид. IX.

„УЧИТЕЛЬСЬКЕ СЛОВО"; орган „Взаїмної Помочі Українського Учительства". Львів, вересень 1928. Ч. 9. Рік вид. XVI.

„Katalog der Ukrainica in der Abteilung „Ukraine im Lichte der deutschen Presse und Literatur" der internationalen Presse-ausstellung 1928 in Köln". Zusammengestellt von Dr. M. Hnatyšak. Herausgegeben vom Wissenschaftlichen Institut in Berlin.

„Русская Школа" за Рубежом". Книга 28 за 1927—28.

„Polska Gazeta Introligatorska". Poznań. 5. września 1928. Rok I

„Przegląd Społeczny", miesięcznik poświęcony zagadnieniom pracy społecznej i opieki nad dzieckiem.

„Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego"; Warszawa, 28 lipca 1928.

Zygmunt Kopankiewicz „Ubezpieczenie Pracowników Umysłowych" Wydawnictwo Związku Pracown. Kas Chorych i Instytucji Ubezpieczeń Społeczn. w Warszawie.

Dr. Roman Górecki „Rola Banku Gospodarstwa Krajowego w Życiu Gospodarstwa Polski Współczesnej".

„Le Cri des Peuples" Nr. 12, premiere annee, Paris.

ВІДОЗВИ Й КОМУНІКАТИ.

Комунікат „Рідної Школи"

в справі звідомлень повітових і місцевих Кружків „Рідної Школи" за адміністраційний рік 1927/8 і буджетовий прелімінар на адміністраційний рік 1928/9.

З огляду на те, що сьогорічний Загальний Зїзд „Рідної Школи" мусить відбутися безумовно в непереступленім статутовім речинці, а в звязку з ним слід опрацювати, видрукувати й своєчасно розіслати звідомлення за Центральні і всі повітові та місцеві Кружки „Рідної Школи" і їхні установи — взиваємо ті Кружки „Рідної Школи", що досі не надіслали ще до Головної Управи „Рідної Школи" звідомлення за адміністраційний рік 1927/8 і прелімінарі на рік 1928/9, щоби зробили це негайно а найдальші **до 15. вересня 1928 р.** без огляду на те, чи до того часу відбули свої Загальні Збори чи ні.

Головна Управа „Рідної Школи":

Омелян Теолецький м. голова. *Теодор Мартинець* секретар.

ОПОВІСТКИ.

Лекції сольового співу уділяє Анна Крушельницька, учениця проф. Дадь Фюже і Данте Лярі в Медіоляні. Проби голосів і вписи у Львові, вул. Крашевського ч. 23. Партер на ліво, щоденно між 11—12 передпол. 352 5—5

Новий Український Театр під дир. Панаса Карабіневича

Перемишляни:
9.IX. Циганка Аза.
10.IX. Гейша.
11.IX. Вій. 8—?

В неділю дня 16. вересня п. р. відбудеться **Посвячення Пласт. Прапора** 49. пл. кур. ім. Івана Богуна в Тустановичах. Програма: 1) Полева Служба Божа о год. 10.30. 2) Посвячення і вручення Прапора. 3) Привіти, вбивання цвяшків і вписи до золотої книги. 4) Дефіляда пл. і частин перед Верховним Отаманом і Добродіями Пласту. 5) Прийняття гостей в салі чит. Просвіта. Бере участь у посвяченню і доконає акту вручення посол о. пр. Куницький Л. Привіти і зголошення участи в прийняттю проситься слати на адр. Д-р Терлецький Микола, Тустановичі. 501 1-2

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів. Ринок ч. 10.